

Vallensbæks ældste Kirkebog fra 1733 til 1778.

Indledning

I maj 1645 gav Christian den Fjerde, gennem biskoppen over Sjællands Stift, præsterne påbud om at føre kirkebøger, og året efter blev dette påbud udvidet til resten af kongeriget.

I kirkebøgerne skulle præsterne indskrive:

- Fødte
- Trolovede (viede)
- Døde

Fra 1736 skulle også konfirmation indføres.

Indtil 1814, hvor der kom fortrykte kirkebøger, kunne præsterne selv bestemme, hvordan de ville indrette sognets kirkebog.

Det er sandsynligt, at Vallensbæks ældste kirkebog er påbegyndt i 1645 og har været udskrevet omkring 1732. Niels Sørensen Loumann, præst i Vallensbæk Sogn 1698-1736, har i det meste af sin embedsperiode skrevet i denne kirkebog, men desværre er den gået tabt.

Derfor er Vallensbæks ældste bevarede kirkebog fra 1733 og påbegyndt i januar af Niels Sørensen Loumann. Hans efterfølger Jesper Nielsen Løve, præst i sognet 1736-1747, har fortsat den oprindelige indretning af kirkebogen, men dog også sat sit eget præg. De to næstfølgende præster i sognet Laurentius Hansen Jeger 1747-1773 og Christian Lehmann Kaaber 1773-1778 har stort set fulgt forgængernes indretning af kirkebogen, indtil den er udskrevet med udgangen af 1778. Dog starter Laurentius Hansen Jeger i 1747 med at føre lister over de kirkegængere, der går til alters.

Indholdet i kirkebogen

Vallensbæks ældste bevarede kirkebog 1733-78 er på 63 sider, og er disponeret på følgende måde:

Side:		Årstal (periode)
1-10	Forloverattester. Fra 1738 er trolovelsesdagen og oftest også vielsesdatoen tilføjet	1733-1757
10-30	Kirkelige dokumenter, kongelige reskripter, og skrivelser fra biskoppen, i kopi og uddrag. Det er kun Jesper Nielsen Løve, der har skrevet her	1738-40
30-40	Kommunionlister. Altergang som Laurentius Hansen Jeger begynder at føre lister over	1747-78
40-50	Dåb	1733-78
51-58	Forloverattester. Oftest med vielsesdato tilføjet	1757-78
58-59	Konfirmation. Indførelsen stopper i Laurentius Hansen Jegers embedsperiode	1736-47, 1749
59-63	Begravelser	1733-78
63	Offentlig absolution	1738-57

Eksempler fra de forskellige afsnit i kirkebogen

Side 1. Forloverattester

Vi underskriver her med for Niels Mortensøn
i Vallensbeck at hand er fri for ægteskab og ægteskabs
løfte andenstæd, saa og for andet, som kunde være ham
til hinder i hans forsette ægteskab med Birgitta Nilaus
Daatter; thi kand Hr: Niels Louman dennem
nu sikkerligen trolove og Endelig sammenvie
Vallensbeck d 18 Januarji Anno 1733
Niels Jensen Peder Bang?

Paa ligemaade lover og vi underskrefne for
Birgitta Nilaus Daatter
ONS
oluf Nilausøn laues tønnesen

Vi underskriver her med for Lauritz Mortensøn
fra Bryndby at hand er fri for ægteskab og ægteskabs
løfte andenstæd, saa og for andet, som skulde kunde være
ham til forhindring i hans forehavende ægteskab med Anna
Peders= Daatter; thi forsikre vi Hr: Niels Louman at hand nu hannem
sikkerligen til hende kand trolove og endelig sammenvie.
Vallensbeck den 8 febr: 1733.
Peder sørensen olle mortensen

I ligemaade lover og vi underskrefne for bemældte Anna
PedersDaatter.
PPS Lauritz sørensen

Vi underskrefne lover her med for Niels Mortensøn
i Vallensbeck at hand er fri for ægteskab og ægteskabs
løfte andenstæd, saa og for andet, som kunde være ham
til hinder i hans forsette ægteskab med Birgitta Nilaus
Daatter; thi kand Hr: Niels Louman dennem
nu sikkerligen trolove og Endelig sammenvie
Vallensbeck den 18 Januarji Anno 1733

Niels Jensen Peder Bang?

Paa ligemaade lover og vi underskrefne for
Birgitta Nilaus Daatter.

ONS
oluf Nilausøn laues tønnesen

Vi underskrefne lover her med for Lauritz Mortensøn
fra Bryndby at hand er fri for ægteskab og ægteskabs
løfte andenstæd, saa og for andet, som skulde kunde være
ham til forhindring i hans forehavende ægteskab med Anna
Peders=
Daatter, thi forsikre vi Hr: Niels Louman at hand nu hannem
sikkerligen til hende kand trolove og endelig sammenvie.
Vallensbeck den 8 febr: 1733.

Peder sørensen olle mortensen

I ligemaade lover og vi underskrefne for bemældte Anna
PedersDaatter.

PPS laues tønnesen

I disse to eksempler er det tydeligt, hvad forlovernes rolle er. Det er personer, 2 for brudgommen og 2 for bruden, med kendskab til parret, og de skal med deres underskrifter garantere overfor præsten, at parret ikke i forvejen er gift, og ikke er lovet bort til anden side, samt at der i øvrigt ikke er noget i loven, f.eks. nært slægtskab, der står i vejen for deres forehavende.

Trolovelsen var på dette tidspunkt det primære og vielsen det sekundære. Først efter 1799 bliver vielsen det vigtigste, og trolovelsen bortfalder efterhånden fra kirkebøgerne.

Det er fristende, men ofte også svært med sikkerhed at sige, hvem de nævnte personer er. Så derfor vil jeg nøjes med at udpege personer, som jeg er rimelig sikker på.

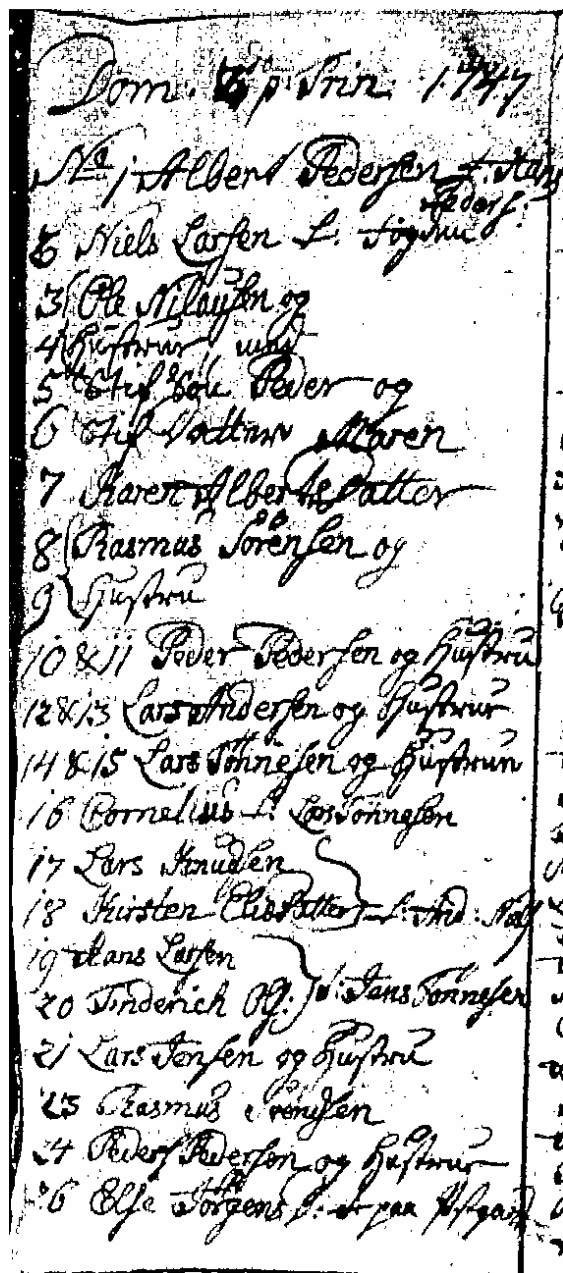
I den første trolovelse er Birgitta Nilausdatter søster til gårdmand Ole Nielausen fæster af gård nr. 4a, som lå, hvor Bygaden 19 er i dag, lige overfor Præstegården. Den anden forlover for hende er gårdmand Lars Tønnesen fæster af gård nr. 11, som lå lidt oppe ad Bybakken omkring nr 4-6.

I den anden trolovelse er Anna Pedersdatter sikkert søster til gårdmand Petter Pedersen fæster af gård nr. 10, som lå, hvor hovedbygningen fra Mariehøj stadig ligger, på Bysvinget 2a. Igen er det også Lars Tønnesen som forlover.

Læg mærke til, at medens Ole Nilausen og Petter Pedersen lidt kluntet underskriver med deres 3 bogstaver ONS (Oluf NilauSøn) og PPS (Petter PederSøn), så underskriver Lars Tønnesen elgant med sit navn. Han har været skrivkyndig.

Side 30. Kommunionlister (altergang)

Communion = Tabell Anno 1747, står der med store bogstaver som overskrift på side 30.



Dom: 2da p: Trin: 1747

No 1 Albert Pedersen t: Hans Peders:

2 Niels Larsen t: Fogden

3 (Ole Nilausen og

4 (Hustru med

5 (Stif Søn Peder og

6 (Stif Datter Maren

7 Karen Alberts Datter

8 (Rasmus Sørensen og

9 (Hustru

10 & 11 Peder Pedersen og Hustru

12 & 13 Lars Andersen og Hustru

14 & 15 Lars Tønnesen og Hustru

16 Cornelius t: Lars Tønnesen

17 Lars Knudsen)

18 Kirsten Eliasdatter) t: And: Niels:

19 Hans Larsen)

20 Friderich Ols:) t: Jens Tønnesen

21 Lars Jensen og Hustru

23 Rasmus Svendsen

24 Peder Pedersen og Hustru

26 Else Jørgens: D: t: paa Pstgard

Dom: 2da p: Trin: betyder: Dominica 2den post Trinitatis, hvilket er Søndag den 11. juni 1747.

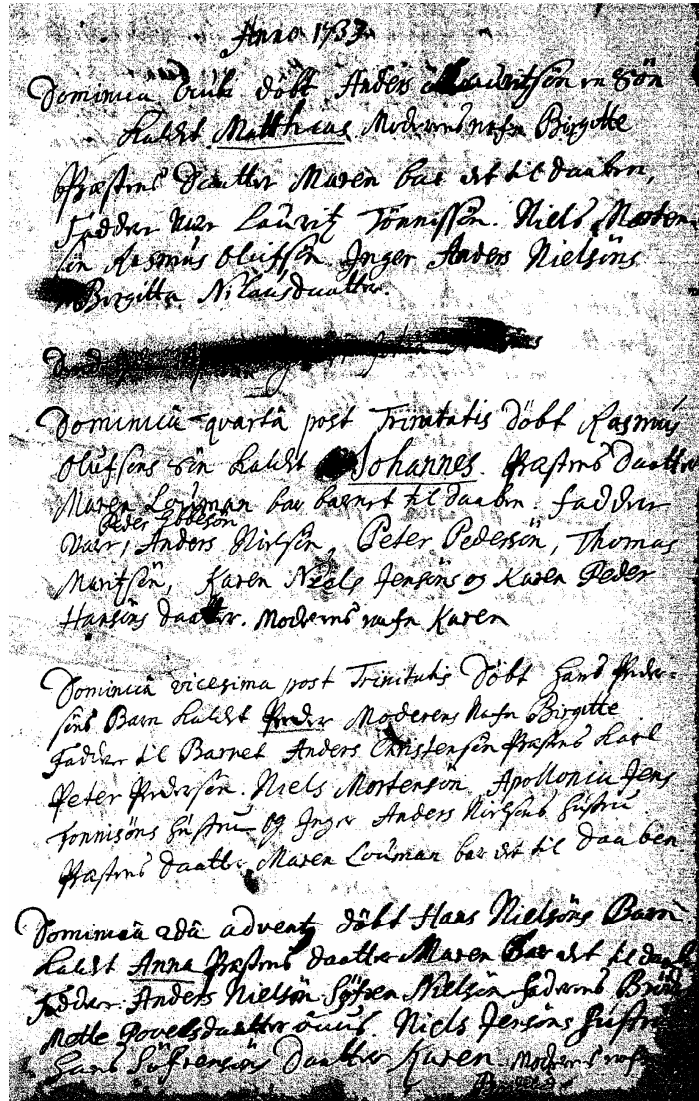
Der har denne dag været i alt 26 personer til alters.

Alle søndagene, hvor der har været altergang, er opstillet på samme måde og med en fint tegnet ramme omkring.

Albert Pedersen tjener hos Hans Pedersen, fæster på gård nr. 4b, som er halvdelen af gård nr. 4. Gården lå som tidligere nævnt overfor Præstegården. Niels Larsen tjener fogeden Christen Nielsen fæster på gård nr. 7, som lå bag Engvej 7. Ole Nilausen og hustru, Anne Andersdatter og hendes 2 børn med den afdøde Albret Pedersen, er fæster af gård nr. 4a, den anden halvdel af gård nr. 4. Gård nr. 4 var dengang den største gård i Vallensbæk, den blev siden delt i Toftegård og Store Vejlegård. Peder Pedersen er fæster af gård nr. 10, Bysvinget 2a. Lars Tønnesen og hustru Ellen Larsdatter er fæster af gård nr. 11, som lå omtrent hvor Bybakken 4-6 er idag, og det er ham, som Cornelius tjener hos. Lars og Kirsten nr. 17 og 18 tjener hos Anders Nielsen og det er fæsteren af

gård nr. 1, senere Hjørupgård. Hans og Friderich tjener hos Jens Tønnesen (Lars Tønnesen bror) og han er fæster af gård nr. 6, som lå på højre side af Ved Bækken, lige efter Engvej nr 12-14. Else Jørgensdatter tjener på Præstegården.

Side 40. Døb



Anno 1733

Dominica oculi døbt Anders Lauritzsøn en Søn kaldet Matthias. Moderens navn Birgitte Præstens Daatter Maren bar det til daaben, Fadder vare Lauritz Tønnessøn. Niels Mortensøn Rasmus Olufsøn. Inger Anders Nielsøns Birgitta Nilausdaatter.

Dominica quarta post Trinitatis døbt Rasmus Olufsøns Søn kaldet Johannes. Præstens Daatter Maren Louman bar barnet til daaben. fadder vare Peder Ebbesøn Anders Nielsøn, Peter Pedersøn, Thomas Maritzsøn, Karen Niels Jensøns og Karen Peder Hansøns daatter. Moderens navn Karen

Dominica vicesima post Trinitatis Døbt Hans Peder-søns Barn kaldet Peder Moderens Navn Birgitte. Fadder til Barnet Anders Christensøn Præstens karl Peter Pedersøn. Niels Mortensøn Apollonia Jens Tonnisøns hustru og Inger Anders Nielsøns hustru. Præstens daatter Maren Louman bar det til daaben.

Dominica ada advent døbt Hans Nielsøns Barn kaldet Anne Præstens daatter Maren Bar det til daaben Fadder: Anders Nielsøn. Søfren Nielsøn faderens Broder. Mette Povelsdaatter Duus. Niels Jensøns hustrue Hans Søfrensøns Daatter Karen. Moderens navn Bodild

Dåb 1. Dåben er sket søndag den 8. marts 1733. Det kan være lidt vanskeligt at afgøre faderens efternavn. Oprindeligt har præsten skrevet Mauritzsøn, men det ser ud som om, han siden har rettet M til et L, så der skal stå Lauritzsøn. Det er eneste gang familien optræder i kirkebogen, så de må være fraflyttet Vallensbæk.

Dåb 2. Søndag den 28. juni. Rasmus Olsen fæster af gård nr. 5, som lå hvor Bygaden 25 er i dag. Hans hustru hedder Karen Baltzersdatter, og hun dør i 1737 kun 43 år gammel.

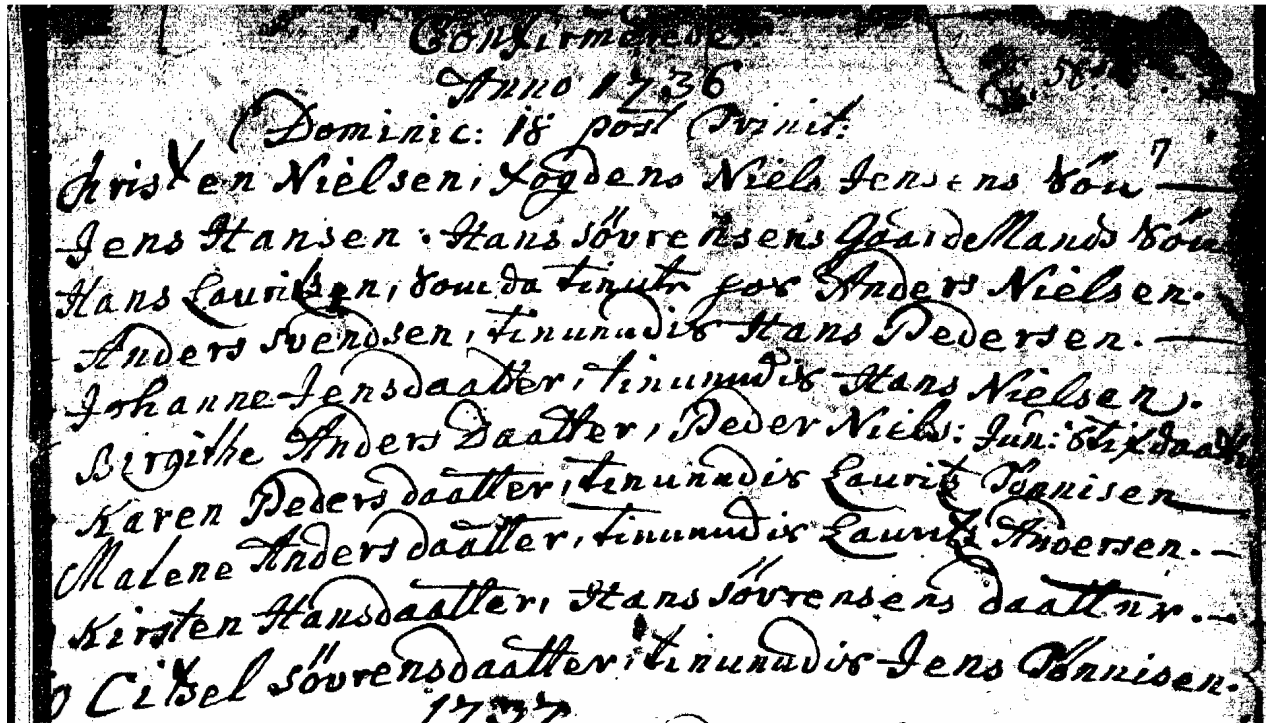
Dåb 3. Søndag den 18. oktober. Hans Pedersen 31 år gammel er som tidligere nævnt fæster af gård nr. 4b, overfor Præstegården. Det fæste får han netop i 1733, og efter udflytningen i 1786 bliver gården til Store Vejlegård. I senere kilder kaldes hans hustru for Birthe Pedersdatter og hun stammer fra Vridsløselille, på dette tidspunkt er hun 25 år gammel.

Dåb 4. Hvilken søndag i advent der er tale om, ved jeg ikke. Hans Nielsen fra Brøndbyøster fæster gård nr. 8, den senere Gl. Korsagergård, Vejlegårdsvej 117, efter den 73 årige Gunder Ipsen, som

døde i januar. Samtidig bliver han trolovet den 22. marts med Gunder Ipsens 20 årige enke Bodild Jensdatter. Så det er gået rigtig stærkt for den ligeledes 20 årige Hans Nielsen.

Note: Læg mærke til at det er præstens datter Maren, som bærer barnet ved dåben. Dengang var barnets moder "uren" i 42 dage efter sin barsel, og kunne derfor ikke komme i kirken.

Side 58. Konfirmation



Confirmerede.

Anno 1736

Dominic: 18 post Trinit:

1. Christen Nielsen ; Fogden Niels Jensens Søn ---
2. Jens Hansen: Hans søvrensens GaardMands Søn.
3. Hans Lauritzen, som da tiente hos Anders Nielsen.
4. Anders svendsen, tienendis Hans Pedersen. ---
5. Johanne Jensdatter, tienendis Hans Nielsen.
6. Birgithe Anders Daatter, Peder Niels: Jun: stif daatter
7. Karen Pedersdaatter , tienendis Lauritz Tønnisen ---
8. Malene Andersdaatter, tienendis Lauritz Andersen. ---
9. Kirsten Hansdaatter, Hans søvrensens daatter. ---
10. Citsel søvrensdaatter, tienendis Jens Tønnisen.

Konfirmationen blev indført ved forordning af 13. januar 1736, og den første konfirmation i Vallensbæk finder sted søndag den 30. september 1736.

Dengang var konfirmanderne ofte 16-18 år, når de blev konfirmeret. Læsefærdigheden efter en eventuel skolegang var ikke stor, og de fleste var ude at tjene allerede som 12-14 årige, derfor skulle Katekismus og salmerne læres uden ad, før de kunne blive konfirmeret.

Nr. 1 Christen Nielsen fogeden Niels Jensens søn er født i 1718. Fogeden er fæster af gård nr. 7, bag Engvej 7.

Nr. 2 Jens og nr. 9 Kirsten er børn af Hans Sørensen fæster af gård nr. 1, senere Højrupgård.

Nr. 6 Birgithe Andersdatter er datter af Anders Nielsen og Kirsten Holgersdatter. Da han dør i 1730 overtager unge Peder Nielsen enken og fæstet af gård nr. 9, der senere blev kaldt Pilehavegård, og lå på Bygaden 57.

Fra 1749 bliver konfirmationerne indført i en anden bog, sandsynligvis præstens embedsbog også kaldet Liber Daticus. Denne bog er eftersøgt i DAISY uden resultat, formodentlig er den gået tabt.

Side 59. Begravelser

<p>Anno 1733. Den 9 Januarji Gunner Ipsøn gl: 73 aar D 7 April: begravt Johan Nielsøn hustru Bodild Hansdaatter gl: 73 aar. Dominica 23 post Trinitat: begravt Rasmus Pedersøn søn Jens. for disse 2 aar findes Anno 1734 Anno 1735 ingen indførte.</p>	<p>Be grafne An no 1733 Dend 9 Januarji Gunner Ipsøn gl: 73 aar D 7 April: begravt Johan Nielsøns hustrue Bodild Hansdaatter gl: 73 aar Dominica 23 post Trinitat: begravt Rasmus Pedersøns søn Jens</p>
<p>Anno 1736. 1. Præsten, Velærværdige og Høylærde: nu hos Gud Sal: Mand, Hr. Niels LovMann. gl: 2. Jens ????, hæderlige og Vellærde studios: gl: 3. Peder Hansen gaarMand gl: 4. Jens Tønnisens Tienniste Karl Knud. gl: 5. Rasmus olsens gaardMands Søn, Johannes: gl: 6. Peder Bentzens HuusM br: Anna, gl: 7. Ditto Peder B: HuusM br: Bodild: gl:</p>	<p>An no 1734 for disse 2 aar findes An no 1735 ingen indførte.</p>

Anno 1736.

- 1 Præsten, Velærværdige og Høylærde: nu hos Gud Sal: Mand, Hr. Niels LovMann. gl:
- 2 Jens ????, hæderlige og Vellærde studios: gl:
- 3 Peder Hansen gaarMand gl:
- 4 Jens Tønnisens Tienniste Karl Knud. gl:
- 5 Rasmus olsens gaardMands Søn, Johannes: gl:
- 6 Peder Bentzens HuusM br: Anna, gl:
- 7 Ditto Peder B: HuusM br: Bodild: gl:

Nygifte Gunner Ipsøn var fæster 1690-1733 af gård nr. 8, senere Gl. Korsagergård. Han var søn af Jep Gundersen, der havde haft gården i fæste 1657-90. Moderen hed Anna Svendsdatter.

Johan Nielsen, hvis hustru dør, er fæster af gård nr. 2, som var sammenbygget med gård nr. 1, den senere Højrupgård.

At der ikke skulle være nogen begravelser i 1734 og 1735 er næppe troligt. Forklaringen er nok, at den gamle præst har skrantet, og ikke været helt a'jour med føringen af kirkebogen. I hvert fald er

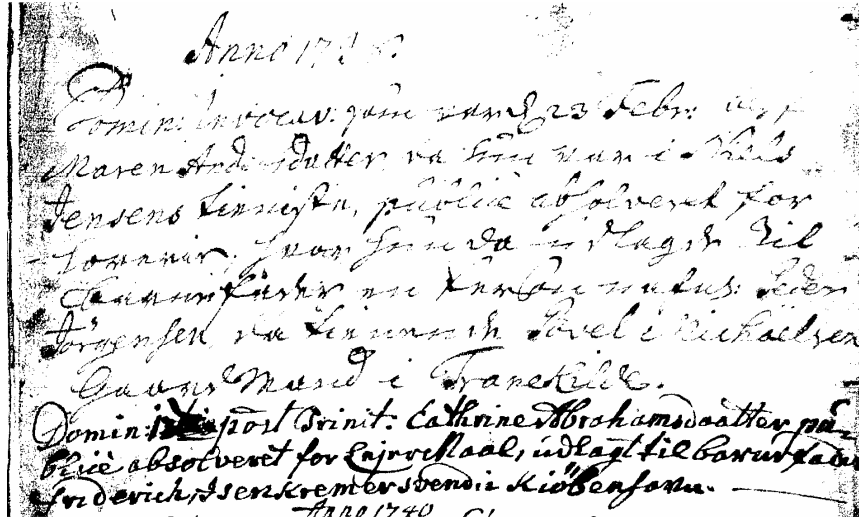
han den første, der bliver begravet i 1736. Den nye præst Jesper Nielsen Løve glemmer at notere alder på de begravede, det første år af sin embedsperiode.

Peder Hansen var fæster af gård nr. 15, senere Enghavegård, beliggende på Engvej 9a.

Rasmus Olsen fra gård nr. 5 mister sin søn Johannes, der blev døbt i 1733.

Husmand Peder Bentzen mister 2 børn samme år.

Side 63. Offentlig absolution (tilgivelse)



Offentlig absolution betød, at personen der skulle tilgives, måtte stå foran alteret og i alles påhør bekende sin synd. Herunder skulle også angives, hvem faderen til barnet var, så myndighederne vidste, hvem der skulle betale for barnet. Hvis moderen ikke ville angive faderen, eller den udlagte barnefader ikke ville anerkende faderskabet, så måtte sognet, hvor moderen boede, da hun blev gravid, betale for barnets underhold.

Anno 1738

Øverste tekst:

Domin: Invocav: som var d 23 Febr: blef
Maren Andersdatter, da hun var i Niels
Jensens tjeneste, publice absolveret for
horerie, hvor hun da udlagde til
barnefader en PerCon nafnl: Peder
Jørgensen, da tienende Povel Michaelsen
GaardMand i TraneKilde.

Nederste tekst:

Domin: 1 post Trinit: Cathrine Abrahamsdaatter pu=
blice absolveret for LejerMaal, udlagt til barnefader
Friderich , Isenkremer svend i Kiøbenhavn.

Maren Andersdatter fra Ishøj var tjenestepige hos sognefogeden Niels Jensen i Vallensbæk, da hun begik "sin synd" (horerie). Barnet blev døbt Karen den 6. marts 1738 i Ishøj, og døde i Ishøj april 1742 af småkopper. Maren Andersdatter blev ikke gift med barnefaderen.

I det andet tilfælde bruger præsten et lidt mildere udtryk "lejermaal", om den synd, som Cathrine Abrahamsdatter har begået med isenkræmmersvenden fra København. Barnet blev døbt Margrete den 6. juli 1738 i Vallensbæk. Som mandsfaddere ved dåben er bl.a. noteret Niels Knudsen og Andreas Nielsen begge Tømmermandssønner fra Kiøbenhafn. Så der har været gang i træskoene mellem København og Vallensbæk den søndag.

Transskriberet og forfattet af Benny Mortensen
Vallensbæk Lokalhistoriske Forening 2007.